

עפ"ג 12944/09/18 - ערן ריכרט נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

עפ"ג 12944-09-18

בפני כב' ס. הנשיאה השופט י' צלקובניק - אב"ד

כב' השופטת ג' שלו כב' השופט ד' בן טולילה

ערן ריכרט ע"י ב"כ עו"ד ירון גולדמן

המערער

נגד

מדינת ישראל ע"י ב"כ עו"ד ציון קינן

המשיבה

פסק דין

ס. הנשיאה י' צלקובניק:

ביום 25.12.2013 הוגש נגד המערער בבית משפט השלום באשקלון, כתב אישום המייחס לו 6 אישומים בעבירות של אי הגשה במועד של דין וחשבון על הכנסותיו לכל אחת משנות המס 2003-2008, לפי סעיף 216(4) לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] תשכ"א -1961. ביום 26.3.2018, לאחר ניהול הוכחות, הורשע המערער ב-5 אישומים המתייחסים לשנות המס 2003-2007, וזוכה מאי הגשת דיווח לשנת המס 2008.

בית המשפט קמא (כב' השופט ליבליין) גזר על המערער 8 חדשי מאסר לריצוי בפועל; 6 חדשי מאסר מותנים ל-3 שנים; קנס בסך של 25,000 ₪ (בפריסה ל-25 תשלומים חדשיים), או 5 חדשי מאסר תמורתו; בנוסף, חויב המערער בחתימה על התחייבות בסך של 50,000 ₪.

הערעור מופנה כנגד חומרת העונש. בהודעת הערעור צוין אומנם כי הערעור מתייחס גם להכרעת הדין, אולם ב"כ המערער הבהיר בדיון בפנינו כי הנאשם אינו מערער על הרשעתו.

על פי הקביעות שנקבעו בהכרעת הדין, שעיקרן אינו במחלוקת, שימש המערער כנהג ומנהל תפעול בחברת קליימן שירותי אחמים בע"מ (להלן: **החברה**). במקביל לעבודתו בחברה, וללא ידיעת החברה, בשנים 2003-2006, הפיק המערער הכנסות נוספות על עבודתו כשכיר בחברה, באמצעות מתן שירותים "פרטיים" ללקוחות החברה, מעבר לשירותים שסיפקה להם החברה; במטרה להסוות מעשיו, הוציא המערער לאותם לקוחות חשבוניות של החברה שהתייחסו למלוא הסכומים ששולמו על ידם, כאשר בהעתקי החשבוניות שהועברו לספרי הנהלת החשבונות של החברה נרשמו על ידי המערער סכומים נמוכים יותר, שלא כללו את הכספים ששולמו למערער בנפרד עבור העבודות ה"פרטיות". הצ'קים שקיבל המערער נוכו באמצעות חברות לניכיון צ'קים, והמערער שילם במזומן לספקי השירותים בהם נעזר לצורך ביצוע העבודות ה"פרטיות", ואת יתרת הכספים נטל לעצמו (להלן: **ההכנסות הנוספות**).

מעשיו של המערער התגלו בחקירת מע"מ שנפתחה במחצית השניה של שנת 2006; המערער הודה במעשיו, ומסר לחוקרי מע"מ כי היקף המע"מ שלא דווח על ידו מגיע לסך של 506,126 ₪. בהתבסס על נתון זה, קבע בית המשפט קמא כי הכנסותיו של המערער בארבע השנים 2003-2006 עמדו על סך של כ-3,000,000 ₪.

ממצאי החקירה במע"מ הועברו לפקיד שומה אשקלון ששלח למערער דרישה להגשת דוחות מס והצהרת הון. בית המשפט קבע כי קיימת אי בהירות, העולה מהודעתו של רכז חוליה מרכזית בפקיד שומה אשקלון, אם המערער נדרש להעביר דוחות רק לשנות המס 2003-2007, או גם לשנת 2008. כך או כך, דוחות אלה לא הוגשו על ידי המערער כנדרש, ובחקירתו ביחידת החקירות במס הכנסה ביום 1.8.2010 טען המערער כי לא זכור לו כי קיבל דרישה כזו. בעקבות חקירתו, המערער הגיש דוחות מס ביום 12.9.2010; ביום 10.10.2010 נשלח למערער מכתב בו צוין כי פקיד השומה אינו מקבל את הדוחות בהיותם "**סתמיים**" (המכתב, ת/6), אולם בהכרעת הדין נקבע כי אין כל ודאות כי המכתב התקבל אצל המערער. עוד עלה בדיון, כי תיק השומה עם הדוחות שהוגשו על ידי המערער אבד במשרדי פקיד השומה.

ב"כ המערער בבית משפט קמא, עו"ד קינן, טען כי לא ניתן להרשיע את המערער בגין אי הגשת הדוחות, שכן משעה שפקיד השומה דרש מהמערער להעביר את הדוחות, פעל המערער על פי הוראתו של פקיד השומה. עוד טען, כי בעצם העברת הדוחות הסיר המערער את המחדל שבאי העברתם בשנות המס הרלוונטיות.

לצורך בירור הטענה בדבר הסרת המחדל, ולנוכח אבדן התיק, הגישה המאשימה בקשה כי המערער ימסור את העתקי הדוחות שבידיו לצורך בדיקת הטענות, אולם המערער התנגד לכך וטען כי מסירת הדוחות עלולה לפגוע בו, שכן מרוץ ההתיישנות הנוגע להתדיינות השומתית האזרחית, יופסק עם מסירת הדוחות. עוד טען בהמשך הדברים, כי העתקי הדוחות אינם מצויים ברשותו.

חרף אי בהירות זו, לא היה חולק בדיון בבית משפט קמא, כי המערער רשם בדוחות אלה את הכנסותיו בשנים 2003-2006 באופן כוללני, ואמד את הוצאותיו ב- 90% מההכנסות שהפיק, בלא לתמוך נתונים אלה בתיעוד מספק. על פי קביעת בית משפט קמא, לא נפל אפוא, פגם בקביעת פקיד השומה כי דוחות המס שהגיש המערער בשנת 2010 לא היו תקינים, וכי אין בהם משום הסרת מחדל; צוין כי המערער הוא שיצר את אי הבהירות הדיווחית, והוא ש"**בחר מלכתחילה לפעול בניגוד לחוק ולא לתעד באופן חוקי את הכנסותיו והוצאותיו הנוספות...**", עוד יש לציין בהקשר זה, כי המערער טען בחקירתו בפני פקיד השומה, כי בשנות המס הרלוונטיות, היה נתון בהליכי פשיטת רגל וסבר כי הדוחות שהעביר לכונס הנכסים "**מסונכרנים**" עם מס הכנסה (ת/1). בית המשפט קבע כי מגרסה זו עולה לכאורה, שהמערער היה מודע לחובתו לדווח על הכנסותיו, הגם שלא פעל כך (פסקה 45).

בית המשפט קמא דחה את טענתו של המערער כי בהגשת הדוחות על פי דרישת פקיד השומה בשנת 2010, יצא המערער ידי חובתו, וקבע כי אי הגשת דוחות המס ביחס להכנסותיו הנוספות של המערער, בכל אחת משנות המס 2003-2006, מהווה עבירה לפי סעיף 216(4), שעניינה אי הגשת דוח במועדו, שכן על פי הוראת סעיף 132(1) לפקודה, הדוח היה אמור להיות מוגש לפקיד השומה לא יאוחר מיום 30 אפריל של כל שנה. עוד נקבע, כי חלה חובה על המערער להגיש דוח גם לשנת המס 2007, גם אם למערער לא היו באותה שנה הכנסות נוספות מעבר לעבודתו כשכיר בחברה, מכוח סעיף 3(א)(5) לתקנות מס הכנסה (פטור מהגשת דין וחשבון) תשמ"ח-1988, לפיו מוטלת חובה בהגשת הדוח, על מי שהיה חייב להגיש דין וחשבון לשנת המס הקודמת, ומשהמערער היה מחויב בהגשת הדוח לשנת 2006, חלה עליו חובת הגשת הדוח גם לשנת 2007. נוכח אי הבהירות באשר לקיומה של דרישה להגשת דוח לשנת 2008, זוכה המערער מאישום זה מחמת הספק.

להשלמת התמונה יצוין, כי אין חולק כי לא ננקטו כל הליכים נגד המערער הנוגעים לעבירות שביצע לכאורה, בחשבוניות החברה, ואף עלה, כי החברה היא זו שחויבה בתשלומי המע"מ בגין העסקאות הפרטיות שביצע המערער, בלא שהמערער חויב בתשלומים כלשהם בשל כך.

לעניין העונש עמד בית המשפט על הערכים המוגנים שנפגעו עקב אי העברת הדוחות למס הכנסה, ובכללם, בין היתר, הפגיעה בקופה הציבורית ובאמון הציבור בשלטון החוק; ניתן ביטוי לתכנון המעשים ואי הגשת הדוחות ב- 5 שנות מס; נקבע, כי אין לראות במערער כמי שהסיר את מחדליו, וכי לנוכח הדוחות הלא תקינים שהוגשו לא ניתן לדעת את היקף המס שנגרע; לאחר סקירת פסיקה בעבירות דומות, קבע בית המשפט כי מתחם העונש בגין כל עבירה של אי הגשת דוח הינו מאסר שבין חודשיים ימים לשמונה חדשים, ומתחם העונש הכולל הינו בין 6 חדשי מאסר בפועל לבין 15 חדשי מאסר בפועל; מתחם הקנס בגין כל אישום, הינו בין 8500 ₪ ל- 15,000 ₪ קנס, והמתחם הכולל הינו בין 15,000 ₪ ל- 40,000 ₪.

בגזירת העונש בתוך המתחם, הביא בית המשפט לידי ביטוי את גילו של המערער, היותו אב לארבעה ילדים, שאחת מהם נזקקת לטיפולים רפואיים, וצרכי הטיפול באמו הקשישה של המערער, ניצולת שואה בת 92, המתגוררת בבית המערער יחד עם מטפלת סיעודית. עוד צוין, כי המערער לא הודה במעשים, לא נטל אחריות והביע חרטה **"תועלתנית"** בחצי פה.

בית המשפט התייחס גם לחלוף הזמן מאז החקירה אצל פקיד השומה ועד הגשת כתב האישום, וצוין כי **"לחלוף הזמן שבמהלכו אין כל אינדיקציה שהנאשם ביצע עבירות נוספות, יש לתת ביטוי בגזירת הדין"**, בדרך של הימנעות מהטלת מאסר גבוה יותר (פסקה 48). עוד מצוין בית המשפט, כי אין הוא רואה לתת משקל לקולא לזמן שחלף מאז הגשת כתב האישום ועד מועד מתן גזר הדין, שכן ההליך בבית המשפט התנהל בקצב סביר.

בית המשפט לא ראה מקום לקבל את בקשת המערער להטלת עונש מאסר בעבודות שירות (יצוין, כי המערער הופנה על ידי בית משפט קמא לממונה על עבודות השירות), שכן נקבע כי עונש זה אינו הולם את חומרת העבירות.

במסגרת הערעור נטען כאמור, על ידי ב"כ דהיום של המערער, עו"ד גולדמן, כי אין עוד חולק כי הרשעתו של המערער מבוססת. עם זאת סבור ב"כ המערער, כי יש להימנע מהטלת מאסר מאחורי סורג ובריא, ויש מקום להפחית מעונש הקנס לאור הנסיבות המשפחתיות והכלכליות של המערער.

נטען, כי המערער לא יכול היה לדעת כי הדוחות שהגיש לפקיד השומה אינם מלאים ושלמים - ב"כ המערער אינו חולק עם זאת, על כך שהדוחות שהוגשו על ידי המערער אכן היו חסרים - שכן המערער לא קיבל כל הודעה על כך. אם היה המערער מקבל הודעה מעין זו במועד **"היה עושה מאמץ לתקנם"**, **"מיד היה מתכנס להשלים פערים"**; נטען, כי על פקיד השומה היה לזמן את המערער ולדרוש השלמת פרטים, או אף להוציא שומה חמורה "כמיטב השפיטה", ובכך, אולי לייתר את הצורך בהגשת כתב אישום במישור הפלילי. תחת זאת, הוגש נגד המערער כתב אישום כשלוש שנים לאחר שנקבע כי הדוחות אינם שלמים, וכעשר שנים לאחר אי הגשת הדוח הראשון בשנת 2003. עוד נטען, כי שגה בית המשפט בכך שלא ראה בהגשת דוחות אלה משום הסרת המחדל, וכי לא ניתן ביטוי ממשי בגזר הדין לחלוף הזמן.

יש לציין בהקשר זה, כי המערער הציג בדיון בפנינו פניה מטעם רואי חשבון (משרד הרפז ושות'), מיום 4.9.2018, לפיה המערער פנה למשרד רואי החשבון בענין הכנת דוחות שנתיים לשנים 2003-2006, וכי **"בימים אלה"** נעשים מאמצים

להשגת "אסמכתאות רלוונטיות לאימות ההכנסה החייבת...לשנים אלה" (נספח ח' להודעת הערעור).

עוד טען ב"כ המערער, כי בית המשפט לא נתן ביטוי נאות להיבטי קולא נוספים, ובכללם הודיית המערער בפני חוקרי מע"מ; הגשת הדוחות מיד עם דרישת חוקרי מס הכנסה; מצבו הרפואי של המערער כפי שנשקף בתיעוד הרפואי; היותו נתון (פעם נוספת) בהליכי פשיטת רגל; הצורך לסעוד את אמו הקשישה ואת בתו הלוקה בבריאותה. יצוין כי ב"כ המערער טען בנוסף בהודעת הערעור כי למערער אין עבר פלילי כלשהו, אולם הועמד בדיון על כך כי לחובת המערער הרשעות קודמות כפי שעולה מהמרשם הפלילי שהוצג בפניו, ואף מתנהל נגדו בבית משפט השלום בתל אביב הליך פלילי בתיק 14719-08-15; ב"כ המערער טען כי לא ידע על כך בעת הגשת הודעת הערעור, וכי בהליך הפלילי האחר, סוכם כי יוטל על המערער מאסר בעבודות שירות, לאחר סיום ההליכים בתיק שבפניו.

כל אלה, כך נטען על ידי ב"כ המערער, יש בהם כדי להביא לסטיה ממתחם הענישה שקבע בית משפט קמא, ולהטלת מאסר בעבודות שירות, כפי שאף נקבע לא אחת במקרים דומים שנדונו בפסיקה.

ב"כ המשיבה ביקש להותיר את העונשים על כנם. נטען, כי העבירות שביצע המערער הושלמו באי העברת הדוחות במועד. המערער בחר שלא להגיש את הדוחות במהלך השנים של ניהול התיק, וגם כיום, חמש שנים לאחר הגשת כתב האישום טרם עשה זאת, ואף לא התבקשה כל דחייה כדי להסיר את המחדל. עוד נטען, כי על פי הפסיקה הקיימת במקרים שבהם לא הוסר מחדל, עונש מאסר בפועל הינו העונש הראוי.

דין

המערער אינו חולק עוד על הרשעתו, ואכן, לא הוצגה בפני בית המשפט קמא כל "סיבה מספקת" לאי הגשת הדוחות בשנים 2003-2006, שבהן הפיק המערער הכנסות נוספות, כמתואר, ו"לשם הרשעה בסעיף 216(4) לפקודה די להוכיח שהופרה חובת הגשת הדו"ח במועד שנקבע לכך בפקודה, ללא הצדק סביר." הטענה כי פקיד השומה יכול היה להוציא שומה לפי מיטב השפיטה, אין בה כדי לסייע למערער בעבירות אלה, שכן "הוצאת שומות למבקש לפי מיטב השפיטה אינה מעלה ואינה מורידה לעניין אחריותו הפלילית של המבקש" (מ"ח 2088/14 דורון רז ב. מדינת ישראל, 20.8.2014).

עבירות המחדל שבאי הגשת הדוחות קלות לביצוע, וגילויין קשה. במקרה זה התבררו המעשים, בדרך מקרה, רק במחצית השניה של שנת 2006, בעקבות חקירת מע"מ הנוגעת לאחת מהחשבוניות בהן "טיפל" המערער, ואף בשלב זה לא ננקטו כל הליכים כנגד המערער, לאחר שמע"מ, לשיטתו, הסתפק בחיובה של החברה בתשלומי המע"מ הנגזרים מפעולות המערער, והממצאים הנוגעים למערער הועברו לטיפול פקיד השומה.

כפי שעמד על כך בית המשפט קמא, מעשיו של המערער פוגעים בערכים מוגנים, ובהם, הפגיעה בקופה הציבורית, שיבוש הפיקוח על פעילות הנישומים בידי רשויות המס והפגיעה ביכולת לגביית מיסים באופן שוויוני. הוכח כי המערער גרע כספים מהקופה הציבורית לאחר שהפיק הכנסות נוספות לא מדווחות, ויש להניח כי גם החברות להן סיפק שירותים ניכו את התשלומים ששולמו למערער מהכנסותיהן.

להסרת מחדלים קיימת חשיבות בשלב גזירת העונש ואף להמחשה על קבלת אחריות, הגם שאין לשכוח כי **"עם כל חשיבותו של פירעון החוב, בסופו של דבר אין מדובר במעשה חסד שעשה הנאשם, אלא בפירעון מה שניתן היה לגבות ממנו גם בדרכים אחרות"** (ע"פ 2407/05, מ.נ. מדינת ישראל, 11.7.2005).

המערער אכן היה יכול לתקן במשהו את המעוות בדרך של הסרת מחדליו, אולם בהגשת דוחות חסרים לא סגי, והמערער ישב בחיבוק ידיים במהלך כל השנים שנקפו, בין לפני שהוגש כתב האישום ובין לאחר שהוגש, ולא עשה דבר כדי להשלים את הדוחות או להעביר כספים למס הכנסה, חרף כך שלא חלק כי הפיק הכנסות ממשיות מפעילותו. טענת המערער כי לא קיבל את פניית פקיד השומה בדבר סתמיות הדוחות, אין בה כדי להסביר מדוע סירב המערער לשתף פעולה ולהמציא דוחות עם הגשת כתב האישום, או במהלך ניהול משפטו, ואין לקבל את הנימוק המתבסס על חשש מפני הפסקת מרוץ ההתיישנות, נוכח הטענה החדשה דהיום, כי המערער מצא לנכון לפנות לרואי חשבון בחודש ספטמבר 2018 (!) לצורך המצאת **"אסמכתאות רלוונטיות לאימות ההכנסה החייבת..."**; יוער כי עיתוי הפניה לרואי החשבון, ממחישה, כשלעצמה, את עומק מחדליו של המערער לתיקון המצב עד אותו שלב, ולא למותר לציין כי גם הצהרת כוונות מאוחרת זו, לא הניבה דבר עד עתה.

בית המשפט קמא קבע בצדק, מתחמי ענישה נפרדים בגין כל אי דיווח, בהיותם אירועי עבירה נבדלים. קביעת מתחם עונש "משולב", כפי שנקבע, אינו רצוי (ראו ההנמקות ב- עפ 1605/13 פלוני נ. מדינת ישראל, 27.8.2014, פסקה 42), ואולם אין אנו רואים חומרה בעונש שנגזר בסופם של דברים.

בית המשפט קמא שקל נכונה בקביעת העונש הכולל, את ריבוי המעשים, תכנונם, היקף ההכנסות הנוספות הלא מדווחות, הנזק לקופה הציבורית, ואף נציין כי יש ליתן משקל לחומרא לדרך העבריינית על פניה, בה פעל המערער לצורך הפקת ההכנסות. בית המשפט קמא סקר פסיקה בה הוטלו עונשי מאסר בפועל בגין עבירות דומות (רע"פ 6095/06 צדוק חיים לוי נ. מדינת ישראל, 5.11.2006; רע"פ 3120/14 נעים נ. מדינת ישראל, 8.5.2014; רע"פ 3137/04 חג'ג' נ. מדינת ישראל, 18.4.2014). במסגרת המתחם העונשי, שקל בית המשפט את אי קבלת האחריות ואי הסרת המחדלים. עוד יש לציין כי מהרישום הפלילי שהוצג עולה, כי לחובת המערער הרשעות בעבירות מרמה, זיוף וגניבה (בשנים 2001 ו- 2003), ואולם המערער חזר לבצע עבירות של גניבה בידי עובד, זיוף ושימוש במסמך מזויף גם בשנת 2012, והוא הורשע בהן ביום 22.4.2018, על ידי בית משפט השלום בתל אביב (ת"פ 14719-08-15). בנסיבות אלה, לא היה בסיס להנחתו של בית משפט קמא כי המערער לא ביצע עבירות בתקופה שחלפה מאז חקירתו.

ב"כ המערער טען לנסיבות אישיות ומשפחתיות של המערער, אולם אלה כידוע משקלן פחות, נוכח היבטי החומרה בסוג עבירות זה. נציין גם כי מצבו הרפואי של המערער, כעולה מהתיעוד הרפואי שהוצג, אינו מצדיק הקלה מיוחדת בעונשו. אכן, הזמן שחלף עד שהוגש כתב האישום, אינו מבוטל, ובית המשפט שקל זאת במסגרת נימוקי הקולא. עם זאת, פרק זמן ממושך זה, הקנה למערער אפשרות להיערך לסילוק המחדלים, דבר שלא נעשה.

ב"כ המערער הציג בפניו אסופה נרחבת למדי של פסקי דין, רובם המכריע של בתי משפט השלום, שבהם הוטלו עונשי מאסר לריצוי בדרך של עבודות שירות, בגין עבירות דומות. עיון באותם פסקי דין, מעלה כי חלקם הארי הביא לידי ביטוי מקל הן את הודאת הנאשם והן את הסרת המחדלים באותם מקרים. נסיבות אלה אינן עומדות כאמור, לזכותו של המערער שבפנינו.

נוכח האמור, לא מצאנו כי בעונש המאסר שהוטל עולה חומרה מיוחדת המצדיקה התערבות ערכאת ערעור, וכך לעניין שיעור הקנס שבית המשפט הורה על פריסתו לתשלומים רבים.

משכך, מורים אנו על דחיית הערעור.

ניתנה היום, ד' טבת תשע"ט (12 דצמבר 2018), במעמד הצדדים.

יורם צלקובניק, ס. נשיאה גילת שלו, שופטת דניאל בן טולילה, שופט
אב"ד